

YARINA KALMAK ADINA

YENİDEN SORUMLULUK EĞİTİMİ

Prof. Dr. Yener ÖZEN

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-399-904-9	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Yeniden Sorumluluk Eğitimi (5. Baskı)	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Yener ÖZEN ORCID iD: 0000-0003-1147-0246	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code PSY020000
	DOI 10.37609/akya.3136

Kütüphane Kimlik Kartı

Özen, Yener.

Yeniden Sorumluluk Eğitimi / Yener Özen. 5. bs.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

206 s. : şekil ; 135x210 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253999049

1. Psikoloji.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5/A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

YENİDEN SORUMLULUK EĞİTİMİ	1
Giriş.....	1
Modern Dünyamızda Sorumluluk	3
Sorumlu İnsan ve Yaşam	9
Sorumluluk Kavramı	12
Çeşitli Psikolojik Yaklaşımlar Altında Sorumluluk Kavramının Değerlendirilmesi.....	15
Üçgen Sorumluluk Kuramı: Schlenker ve Arkadaşlarının Yaklaşımı	16
Kapsamlı Bir Bakış: Kişisel Sorumluluğun Çok Yönlü Boyutları.....	18
Sosyal Sorumluluğun Derinlemesine İncelenmesi	19
Ortak Sorumluluk: Toplumsal ve Kurumsal Boyutları	20
Ulusal Bağlılık ve Sorumluluk	21
Evrensel Sorumluluk: Toplumsal Bağlantılar ve Kültürel Etkileşimler	22
Eğitimde Sorumluluğun Geliştirilmesi: Teorik ve Uygulamalı Yaklaşımlar	24
Karakter Eğitimi: Tarihsel Perspektif ve Çağdaş Uygulamalar.....	25
Türkiye’de Karakter Eğitimi ve Sorumluluk Değerinin Önemi....	26
Amerika’da Eğitimde Sorumluluk ve Karakter Eğitimi	27
Sorumluluk Konusunda Kuramsal Yaklaşımlar.....	29
Varoluşçu Yaklaşım.....	29
Geşalt Yaklaşım	38
Geşalt Terapisinde Sorumluluk ve Kendini Keşfetme.....	38
Seçim Teorisi ve Gerçeklik Terapisi	45
Sorumluluk Duygusunun Gelişimi ve Yetişme Ortamının Rolü	45

BÖLÜM 2

SORUMLULUK NEDİR?	57
Sorumluluğun Tanımı ve Temel İlkeleri.....	57
Sorumluluk Üzerine Derinlemesine Bir Bakış.....	58
Çocuğun Toplumsallaşmasıyla Sorumluluk	
Duygusunu Kazanması Arasındaki İlişki.....	59
Toplumsal Etkilerin Birey Üzerindeki Rolü ve Sosyal Gelişim.....	59
Toplumsal Uyum Süreci ve Sosyalleşme Dinamikleri	63
Çocuklarda Sosyal Gelişim ve Sorumluluk Eğitimi.....	64
Çocuklara ve Gençlere Sorumluluk	
Duygusu Kazandırma	66
Sorumluluk Bilinci ve Çocuk Gelişimi.....	66
1-2 Sınıf Çocuklarının Yetenekleri ve Sorumlulukları.....	69
Gelişimsel Dönemlerde Çocukların Karşılaştığı	
Zorluklar ve Eğitim Stratejileri.....	70
Eğitmciler ve Veliler için Yönlendirmeler.....	70
Problem Çözme Sürecinde Seçenekler Sunumu	
ve Sonuçların Deneyimlenmesi	71
Sorumluluğun Kaynağı.....	72
Ebeveynlik Yolculuğunda İnsanlığın	
Korunması ve Gerçekçilik	76
Çocuğa Sorumluluk Duygusu Nasıl Kazandırılır?.....	77
Çocuklarda Sorumluluk Duygusu Nasıl Geliştirilir?	
Ebeveyn ve Eğitimci Yaklaşımları.....	77
Çocuğa Sorumluluk Duygusu Kazandırmada	
Sekiz Aşamalı Plan	78
Sorumluluk Geliştirme: Yöntemli Bir Yaklaşım.....	78
Bireysel Yeteneklerin Belirlenmesi ve Sorumluluk Gelişimi	79
Etkili Sorumluluk Geliştirme Stratejileri:	
Ahmet Örneği Üzerinden Bir İnceleme.....	81
Sorumluluk Kazandırmada Stratejik Yaklaşımlar ve Ödüllendirme	
Politikaları	82
Çocuklara Sorumluluk Kazandırmada Bazı Temel Kurallar	83

Çocuklarda Sorumluluk Gelişiminin Anahtar Adımları.....	83
Sorumluluktan Kaçış.....	85
Sorumluluktan Kaçışın Sosyal ve Psikolojik Bağlamları:	85
Kendi Kendine Yetme: Bireysel Sorumluluk ve Toplumsal Etkileşim.....	88

BÖLÜM 3

ÇOCUKLA İLETİŞİM NASIL KURULUR?.....	91
İletişim	93
İletişimin Derinlemesine Analizi ve Onun Toplumsal Yönü.....	95
İletişim Modeli.....	96
İletişimin Mimarisi: Kaynak, Hedef ve İletişim Sürecinin Analizi.....	97
Temel İletişim Süreçleri.....	99
İletişimin Sembolik Dili ve Sürecinin Derinlemesine Analizi.....	99
Uygulanmakta Olan İletişim Yolları	100
Aile İçi İletişimin Çocuğun Gelişimindeki Kritik Rolü.....	100
Yetişkin-Çocuk Arasındaki Güç Çatışması ve Çözüm Yolları.....	101
Ebeveyn-Çocuk İletişiminde Ortak Hatalar ve Alternatif Yaklaşımlar.....	102
İletişimdeki Temel Hatalar ve Duygusal Etkiler.....	103
İletişimin Engellenmesi ve Yıkıcı Etkileri.....	104
Soruyu Sormak Hatalı mı?	105
İletişimde Engel Oluşturan Sorular ve Açık Uçlu Soruların Gücü.....	105
İletişimi Kolaylaştırılan Etmeler	107
Dinleme Sanatı: İyi Bir Dinleyici Nasıl Olunur?.....	107
Çocuğun Dinlenme İhtiyacı ve Etkin Dinlemenin Önemi.....	108
Çocukları Dinlemenin Faydaları.....	109
Etkin Fiziki Dinleme	110
Beden Dili ve İletişimdeki Rolü.....	110
Fiziksel Yaklaşımın Gücü: Anne-Babalar ve Çocuklar Arasında İletişimi Güçlendirmek.....	111

İçindekiler

Aktif (Etkin) Dinleme	112
Etkin Dinleme Uygulamaları: Anne-Çocuk	
Diyaloğu Örnekleri	114
Anne ve Babalar Aktif Dinlemeyi Niçin Öğrenmelidir?	119
Aktif Dinlemeyi Eylemsel Olarak Uygulamak	122
Aktif Dinlemede Rastlanan Genel Yanlıışlar	123
Sessizlik (Pasif Dinleme)	124
Sessizliđin İletişimdeki Gücü ve Etkin Dinleme Pratikleri.....	124
Konuřmaya Davet Veya Kapı Açma.....	125
Kapı Açma ve Konuşmayı Teşvik Etme Yöntemleri: Çocukların	
Duygularını Açığa Vurma Sürecine Destek.....	125
Kabul	126
Dürüst Olmak.....	127
Empati.....	128
İletişimi Engellenen Tutumlar.....	129
İletişim Dili	130
Ana-Baba Tutumlarının Çocukta Sorumluluk	
Duygusuna Etkisi	138
1. Aşırı Koruyucu Tutum	139
2. Otoriter Tutum	141
3. Gevşek Tutum (Çocuk Merkezci Aile).....	143
4. Tutarsız Tutum	144
5. Yetkinci Tutum.....	145
6. Demokratik Tutum.....	146
Çocuğun Sorumluluk Kazanmasında Arkadař İlişkileri	147
Çocuklarda Akran Gruplarının Önemi ve	
Sosyal Gelişim Üzerine Etkileri.....	149
Sorumluluk Duygusu Kazandırmada	
Bir Arkadaşlık Programı	150
Koçluk Klübü	150
Koçluk Klübü Programının Hedefleri.....	151
Çocuğun Sorumluluk Duygusunu Kazanmasında	
Sevginin Rolü Sevgi	153

Sevgi: Toplumsal Bağların Mayası.....	153
Çocuklar Arasında Sevgi Paylaşımı ve Aile İçi Dinamikler.....	154
Sevginin Rolü ve Çocukların Sosyal Gelişimindeki Etkileri.....	155
Aşırı Sevgi Gösterisi.....	156
Aşırı Yetersiz Sevgi ve Etkileri.....	157
Sevginin Çeşitli İfadeleri ve Çocukların Duygusal Gelişimi Üzerindeki Etkisi.....	158
Aile İçindeki Disiplin Anlayışının Çocuğun Sorumluluk	
Duygusunu Kazandırmadaki Yeri Disiplin Nedir?.....	160
Çocuk Eğitiminde Disiplinin Önemi ve Amacı.....	160
Disiplin: Çocuk Eğitiminde Temel Bir Unsurdur.....	161
Sevgi ve Saygı: Çocuk Eğitiminde Temel Direkler.....	162
Ailede Disiplin ve Ceza Anlayışı.....	163
Aile İçinde Disiplin ve Ceza Yaklaşımları.....	163
Disiplinde Tutarlılık (Önce “Hayır” Sonunda Bıkıp “Evet”).....	165
Aile İçinde Disiplin Anlayışının Önemi ve	
Tutarsızlık Sorunu.....	165
Her Disiplin Bana Uyar mı?.....	166
Aile İçinde Disiplin Anlayışının Kişiselleştirilmesi.....	166
Dış Kontrollü Disiplin-Fiziksel Disiplin Yöntemleri.....	167
Fiziksel Cezalandırmanın Eğitimdeki Yeri ve Etkileri.....	167
Sözel Olumsuz Disiplin Yöntemleri.....	169
İç Kontrollü Disiplin (Özdenetim) Nedir?.....	170
Ödül ve Cezanın Çocukta Sorumluluk	
Duygusunu Kazanmasına Etkisi.....	174
Ödüllerin Etkisi ve Önemi.....	174
Cezanın Etkisi.....	175
Ceza Yöntemlerinin Çocuk Eğitimindeki Yeri ve Etkileri.....	175
Olumsuz Davranışlara Cezasız Nasıl Engel Olabiliriz? Çocuk Davranışı Yapmadan Evvel.....	176
Çocuk Eğitiminde Cezasız Disiplin Yöntemleri.....	176
Sorun Olan Davranış Sırasında.....	178
Sorun Olan Davranıştan Sonra.....	179

İçindekiler

BÖLÜM 4

SORUMLULUK KONUSUNDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR 181

Evde Destek Programının Uzun Vadeli Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme.....	181
Evde Destek Programının Aile Dinamikleri ve Sosyal Gelişim Üzerine Uzun Vadeli Katkıları.....	182
Okul Öncesi Eğitimin Demokratik Değerlerin Kazandırılmasındaki Rolü Üzerine Bir İnceleme	183
Çocuklara Yüklenen Sorumlulukların Annelerin Yaşına Göre Değişimi	187
Çocukların Giyim Tercihlerinde Aile İçi Karar Süreçleri: Anne Yaşı ve Sosyoekonomik Faktörlerin Rolü	188

SONSÖZ 191

KAYNAKLAR 195

KAYNAKLAR

- Ailede Çocuk Eğitimi (1995) TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Ankara
- Akkök, F. (1996) İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Ankara. M.E.B, T.T.K.B
- Altınköprü, T. (1999). Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır. Ankara. Hayat Yayıncılık.
- Armstrong, S, M. (1994) "This Rough-face Girl by Rafe Martin".
- Bacanlı, H. (1998) Duyuşsal Eğitim. Ankara: Nobel Yayınevi
- Başaran İLE. (1971) Eğitim Psikolojisi. İkinci Baskı. Ankara.
- Beech, A., & Fordham, A. S. (1997). Therapeutic climate of sexual offender treatment programs. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 9, 219-237.
- Bénabou, R., & Tirole, J. (2010). Individual and corporate social responsibility. *Economica*, 77(305), 1-19.
- Caron, M. (1999) Self-Esteem Activitis. <http://www.col.ed.org/cur/misc/misc09.txt>
- Cohen, B. Z., & Sordo, I. (1984). Using reality therapy with adult offenders. *Journal of Offender Counseling Services Rehabilitation*, 8(3), 25-39.
- Cole, P., & Reese, D. (2022). On Regret: A Relational Gestalt Therapy Perspective. In *The Relational Heart of Gestalt Therapy* (pp. 151-164). **Routledge**.
- Cox, R. M., Parker, E. U., Cheney, D. M., Liebl, A. L., Martin, L. B., & Calsbeek, R. (2010). Experimental evidence for physiological costs underlying the trade-off between reproduction and survival. *Functional Ecology*, 24(6), 1262-1269.
- Cuceloğlu D. (1996) İçimizdeki Çocuk. Onbeşinci Basım. İstanbul. Remzi yayınevi.
- Çağdaş, A. (1989) "Konya ili okulöncesi eğitim kurumlarında «serbest zaman faaliyetleri eğitim programının değerlendirilmesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya
- Çağdaş, A. (1997) İletişim dilinin 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya
- Çağdaş, A. (2002) Anne- Baba ve Çocuk. Ankara. Nobel Yay
- Davis, J. A. (1967). Clustering and structural balance in graphs. *Human relations*, 20(2), 181-187.
- Donohue, R. (1990) Teaching Responsibility to Future Generations. Simulatiofl and Gaming. 21-4 (473-75)
- Douglass, N. (1992) "Respect and Responsibility". Distributed by Respect Inc., P0 Box 1479, Greenwood
- Dökmen, U. (2000) Varolmak Gelişmek Uzlaşmak. İstanbul. Remzi Kitapevi.
- Erkan, S. (1997) Örnek Grup Rehberliği Etkinlikleri. Ankara. Önder Matbaacılık
- Fender, G. (1998) Öğrenmenin ABC'si . İst. Sistem Yay. Çev: O. Akınhay

Yeniden Sorumluluk Eğitimi

- Fizpatrik, J. (2000) "Developing Responsible Behavior in Schools". İstanbul Kültür Koleji Yayınları
- Fonseca, T. B., Sánchez-Guerrero, Á., Milosevic, I., & Raimundo, N. (2019). Mitochondrial fission requires DRP1 but not dynamin. *Nature*, 570(7761), E34-E42.
- Gençtan, E. (1996) İnsan Olmak. İstanbul. Remzi Kitapevi
- Glasser, W. (1999) Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi. İstanbul. Hayat Yayıncılık.
- Gordon, T. (1999) Etkili Ana-Baba Eğitimi Uygulamalar. Çev: Emel Aksoy. Sistem Yayıncılık. İstanbul
- Grunau, P., & Lang, J. (2020). Retraining for the unemployed and the quality of the job match. *Applied Economics*, 52(47), 5098-5114.
- Hall, L. (2014). Developing an ethics of relational responsibility—locating the researcher within the research and allowing connection, encounter and collective concern to shape the intercultural research space. *Ethics and education*, 9(3), 329-339.
- Hellison, D. (1993) "The Coaching Club". JOPERD Chicago. İllinois University
- Jenkins, D. (1994) "An Eight-Step Plan for Teaching Responsibility". High School Educational Research Association. 14 (269-270)
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982) İnsan ve İnsanlar. İstanbul. Evrim Yayınları
- Kaiser, H. (1965) "The Problem of Responsibility in Psychotherapy" *Psychiatry* 18: (205-11)
- Kaplan, L. ve Kaplan, C. (1978). Inservice Education Revisited. *Journal of Teacher Education*, 29(5), 93.
- Kılıççı, Y. (1992) Okulda Ruh Sağlığı. Ankara. Şafak Matbaacılık
- Kuzgun, Y. (1991) Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara. Y.Ö.K Matbaası
- Kuzgun, Y. (2000) Meslek Danışmanlığı. Ankara. Nobel Yayınevi
- Lindenfeld, G. (1997) Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme. Ankara. HYB yay. Çev: Gülder Tümer
- Luckner, J. (1994) "Developing Independent And Responsible Behaviors In Students Who Are Deaf or Hard of Hearing." *Teaching Exceptional Children*. 26-2 (13-17)
- Martín Antón, L. J., Aramayo Ruiz, K. P., Rodríguez Sáez, J. L., & Sáiz Manzanares, M. C. (2022). La procrastinación en la formación inicial del profesorado: el rol de las estrategias de aprendizaje y el rendimiento académico. *Educación XXI: revista de la Facultad de Educación*, 25(2), 65-88.
- Martin, M. (1995) Solving Your Child's School Related Problems. N.Y. : Harper Collins Publishers
- Mc, Whirter, J. Ve Voltan Acar, N. (1998) Çocukla İletişim. Ankara. M.E. B Yayınevi
- Nokhbezaein, P. (2021). Investigation of the Effect of Reality Therapy on Promoting Responsibility and Social Adjustment in Adolescent Females. *Pajouhan Scientific Journal*, 19(2).
- Osofskie, J. N., & Turpin, J. O. (1985). Reality therapy in rehabilitation counse-

- ling. *Journal of Applied Rehabilitation Counseling*, 16(3), 34-38.
- Osterkamp, T. E. (2007). Characteristics of the recent warming of permafrost in Alaska. *Journal of Geophysical Research: Earth Surface*, 112(F2).
- Owens, T. (1983) "Helping Youth Became More Responsible". American Educational Research Association. 67
- Özdoğan, B. (1997) Çocuk ve Oyun. Ankara. Anı Yayıncılık
- Özen, Y. (2001) İlköğretimde İletişim. Ankara. Nobel Yay
- Özen, Y. (2001). Yarına Kalmak Adına Sorumluluk Eğitimi. Nobel Yayıncılık. Ankara
- Özen, Y. (2015). Sorumluluk Eğitimi. Vize Yayıncılık. Ankara.
- Özen, Y. ve Yurttutan, Ö. (2001) Sorumluluk Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. Nobel Yay.
- Perls, F. (1985) GestaltTherapy. Bantam Books, New York.
- Perls, F. (1993) İçimizdeki Çocuk. Çev : Nevzat Erkman. İstanbul. Söz Yayıncılık
- Perls, F. Baumgardner P. (1975) Legacy from Fritz Palo Aito, Calif. Science and Behavior Books
- Robinson, G.E. (1990) Synthesis of Research on The effects of Class size. Educational Leadership. University of Illinios, Chicago.
- Russell, J. M. (1978). Sartre, therapy, and expanding the concept of responsibility. *American Journal of Psychoanalysis*, 38(3), 259.
- Ruth, W. (1994) "Goal Sefting, Responsibility Training" Psychlogy in The Schools. 31-2 (146-55)
- Ryckman ve Sherman, (1973) "Relationship Between Self- Esteem and Internal External Locus of Cohntrol, " Psychological Report 32:1106
- Safrański, S (1997) "Teaching Responsibility". Learning. Michigan 3 (3031).
- Saygın, O. (1999) Kişsel Değişim Stratejileri. İstanbul. Hayat Yay
- Sharp, A. (1981) " Educating for Responsibility." Viewpoints in Teaching and Learning. 57-3 (1-12)
- Steed, K. (1998) Anne- Babaların En Çok Yaptıkları 10 Hata Çev: Rahime Demir. İst. Hayat Yay.
- Taylı, A. (2006) "Akran Yardımcılığı Uygulaması Aracılığıyla Lise Öğrencilerinde Kişisel Ve Sosyal Sorumluluğun Arttırılması." Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Walters, J., Pearce, D., & Dahms, L. (1957). Affectional and aggressive behavior of preschool children. *Child Development*, 15-26.
- Warton, P. M. (1997). Choice and Information: Adolescents' Subject Selection in Australian Schools.
- Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence. *New directions for child and adolescent development*, 2011(134), 11-25.
- Yalom, I. (1999) Varoluşçu Psikoterapi. Çev: Zeliha Babayiğit. İstanbul. Kaba-lacı Yayıncılık
- Yavuzer, H (1987) Çocuk Eğitimi El Kitabı. 6. Baskı. İstanbul Remzi Kitapevi

Yeniden Sorumluluk Eğitimi

Yavuzer, H (1993) Çocuk Psikolojisi. İst. Remzi Kitapevi

Yavuzer, H. (1997) Ana-Baba ve Çocuk. 10. Baskı İstanbul Remzi Kitapevi.

Yontef, G. (2007). The power of the immediate moment in Gestalt therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 37(1), 17-23.

Yörükođlu, A. (1994) Çocuk Ruh sağlığı. İst. Özgür Yay